

КОНФУЦИЙ

Великият китайски мислител Конфуций е роден на 28 септември 551 г. пр.н.е. в Цюйфу, главен град на древното княжество Лу (част от днешната китайска провинция Шандун) по време на династията Източна Чжоу. Това е периодът в края на епохата „Чунцю“ („пролетесен“) и началото на „джанго“ („воюващите царства“) от китайската история. Рожденият му име е Кун Цю. По-късно е наречен Кун Дзъ и Кун Фудзъ, което в превод означава Учителят Кун. Познатото у нас и в останалия свят име Конфуций е от латинската транскрипция на Кун Фудзъ, направена от йезуитите мисионери и пренесена в Европа.

Кун Цю е син на знатен в миналото, но обеднял впоследствие възрастен благородник и на младата му наложница Ян Джъндзай. Три години след раждането на Кун Цю бащата умира и през следващите години майката и синът живеят в голяма бедност. От малък той е принуден да работи, за да помага на семейството. Едновременно с това се самообразова. Става известен като първия професионален учител в Китай. На 19-годишна възраст се жени, раждат му се син и дъщеря. За да изхранва семейството си, става чиновник. Получава дребен сановнически пост, но скоро се отказва от него, разбирайки невъзможността да приложи идеите си и да повлияе на политиката на западащото княжество. Когато е на 24 години, умира майка му, той навлиза в тригодишен траур, напуска княжеството Лу и дълги години пътува из страната,

проповядвайки философските си идеи

и привличайки многобройни последователи. Около петдесетгодишен се връща в Лу, получава висок пост, но след четири години в резултат на интриги от страна на враговете му е изгонен от княжеството и нови 13 години е пътуващ учител и проповедник на идеите си.

Когато навършва 68 години, вече много известен и с множество ученици и последователи, се завръща в родното си място и се посвещава на преподаване и систематизиране на китайското литературно наследство - „Шидзин“ („Книгата на песните“), „Идзин“ („Книгата на промени-

те“), „Шудзин“ („Книгата на записаните предания“), „Лидзи“ („Книга за свършения ред на нещата, управлението и обрядите“). Тези съставни и редактирани от Конфуций книги и написаният от самия него летопис на княжеството Лу „Чунцю“ („Пролетесен“) са известните пет конфуциански канонични книги под наименованието „Петокнижие“. Конфуций умира през 479 г. пр.н.е. на 72-годишна възраст в родния си град Цюйфу.

Много хора и в Китай, и в чужбина възприемат конфуцианството за една от основните рели-

налива в главата да многобройните си ученици готови знания, а

да ги накара да мислят самостоятелно

и постоянно да изучават явленията в обкръжаващия ги свят. Затова основните конфуциански постулати, изложени в беседите му с учениците, са събрани и записани от тях вече след смъртта на Конфуций в сборника „Лунюй“ („Беседи и съждения“). За подготовката му са били необходими между 30 и 50 години. Книгата е написана на древен китайски

Храмът на Конфуций

гии в Китай, наред с даоизма и будизма. Всъщност този въпрос е доста спорен. При конфуцианството не съществува църковна институция, не се трактуват въпроси на теологията. Конфуций почти никога не се позовава на някакъв бог или на божества, не се произнася за задгробния живот. На въпрос на свой ученик за живота след смъртта Конфуций отговаря: „Ние не знаем какво е това живот, а как да знаем какво е смъртта?“ Конфуцианската етика, която е сърцевината на учението на Конфуций, не е религиозна. Идеалът за конфуцианството не е небесният рай, а създаването на земята на хармонично общество по древен образец, в което всяка личност има своето предназначение и своята функция.

Приживе Конфуций не създава своя систематична, изложена на бумага теория. Той не иска на

език, състои се от 20 глави и съдържа кратки записи на изказвания на Учителя, на негови постъпки, диалози с негово участие. Тази книга се превръща в задължителен елемент на китайското класическо образование.

Конфуцианството е етико-философско учение, възникнало в Древен Китай и оказвало огромно влияние върху духовната култура и върху политическия и обществен живот в Китай в продължение на повече от две хиляди години. Според конфуцианството мъдростта произхожда от миналото, а този, който отхвърля традициите, го постига неудача. Съгласно учението на Конфуций пет са достойнствата на праведния човек („благородния мъж“): „жен“ - човеколюбие, „и“ - истина, справедливост, „ли“ - обичай, ритуал, „джи“ - благородност, мъдрост, здрав смисъл, „син“ - искреност, добронамереност. Основен принцип в

конфуцианската етика е хуманността („жен“). Това е висшият закон на взаимоотношенията между хората в обществото и семейството. „Жен“ се постига чрез нравствено самоусъвършенстване посредством спазване на етикета („ли“) - нормите на поведение, основаващи се върху почитта и уважението към по-старшите по възраст и положение, почитането на родителите, предаността към господаря, вежливостта и пр.

В конфуцианството е разработена

системата на държавното управление

- най-отгоре стои монархът („синът на небето“). Народът трябва да проявява пълно послушание към монарха, но от своя страна монархът е длъжен да бъде справедлив към поданиците си. Най-добрият управник е онзи, който управлява народа

си чрез собствения си пример за чест и справедливост, а не с помощта на жестоки закони и наказания. Този постулат на конфуцианството е в пълно противоречие с възгледите на легистите, че властта и народът са две постоянно враждуващи страни и държавата е силна само когато монархът е надделя в това противоборство.

Епохата на „враждуващите царства“ в китайската история завършва през 221 г. пр.н.е., когато князът на княжеството Цин успява да победи и завладее останалите, да ги обедини в една империя. Императорът Цин Ши Хунди възприема легизма за държавна идеология, забранява проповядването на конфуцианството, избива последователите на Конфуций, изгаря всичките им книги. Династията Цин не съществува дълго. При следващата династия Хан (206 г. пр.н.е. - 220 г. н.е.) конфуцианството отново възкръсва. При управлението на ханския император У Ди (140-87 г. пр.н.е.) възстановеното и реформирано конфуцианство е възприето за официална държавна философия. Въведената система за държавни изпити изисква от всички кандидати за държавна служба сериозни познания по конфуцианска класика. Тази система се запазва до началото на XX в. Ето защо в течение на много столетия най-интелигентните китайски младежи усилено и задълбочено изучават конфуцианството и светогледът им е проникнат от тази философия. От Китай конфуцианството се разпространява и в съседните страни - Япония, Корея, Виетнам, както и сред многолюдната китайска диаспора в много страни на Азия, Америка и Европа.

Дончо ДОНЧЕВ